

Opgavenboekje

Voorronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2009

Inhoud

	pagina
Aanwijzingen voor de kandidaten	2
A Het O-woord: Ontpolderen in Nederland?	3
B Het Z-woord: Zand erover? Het Scheldegebied en de Antwerpse haven	4
C Georgië en de spanningen in de Kaukasus	5
D Mondiale welvaartsverschillen, inzoomen op de Filipijnen	6
E Platentektoniek in Zuid-Amerika, Afrika en de Atlantische Oceaan	7
Verantwoording	8

Aanwijzingen voor de kandidaten

- 1 Deze toets bestaat uit vijf vraagstukken, elk met een aantal deelvragen.
- 2 Het totaal aantal te behalen scorepunten is 60.

A Het O-woord: Ontpolderen in Nederland?	10 punten
B Het Z-woord: Zand erover? Het Scheldegebied en de Antwerpse haven	9 punten
C Georgië en de spanningen in de Kaukasus	13 punten
D Mondiale welvaartsverschillen, inzoomen op de Filipijnen	14 punten
E Platen tektoniek in Zuid-Amerika, Afrika en de Atlantische Oceaan	14 punten
- 3 Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden en dergelijke) dan worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.
- 4 Bij sommige vragen moet je eerst een keuze bepalen en die vervolgens toelichten/beargumenteren. Vaak wordt er dan voor deze keuze geen score toegekend maar wel voor een juiste/passende toelichting/argumentatie.
- 5 Bij de 'uitlegvragen' wordt gelet op de volledigheid van de uitleg. Bij een volledige uitleg moet je niet alleen de oorzaak, reden, of verklaring geven maar ook een onderbouwing met een bron of een opbouw van je uitleg in twee of drie stappen.
Voor zo'n volledige uitleg krijg je meestal 2 of 3 scorepunten, voor een uitleg die gedeeltelijk juist is, kan de beoordelaar 1 scorepunt toekennen. Zorg dat je uitleg zo kort/beknopt mogelijk is.
- 6 Schrijf alle antwoorden met het bijbehorend nummer op je antwoordblad. Gebruik voor elk vraagstuk (A tot en met E) een **nieuw** antwoordblad.
- 7 Gebruik bij deze toets de **52e of de 53e editie van De Grote Bosatlas** en het bijgeleverde bronnenboekje. Bij elk vraagstuk begint de nummering van de bronnen met 1. De bronnen zijn dus niet doorgenummerd.
- 8 Het gebruik van kladpapier, rekenmachine en geodriehoek / liniaal is toegestaan.
- 9 Je hebt voor deze toets **120 minuten** de tijd.

Succes!

A Het O-woord: Ontpolderen in Nederland

Gebruik de bronnen bij A en B in het Bronnenboekje en de overzichtskaart van Zuid-Nederland.

In het gedicht (zie bron 2) wordt een sfeerbeeld van de Schelde gegeven. Uit het gedicht blijkt dat een estuarium steeds verandert en dat er verschillende krachten en belangen in het gebied spelen.

Het gaat in het rapport van de commissie Nijpels (zie bron 1) vooral om twee belangen die kunnen botsen. Ten eerste het Scheldeverdrag waarin Nederland zich verplicht heeft de vrije vaart naar Antwerpen te waarborgen. En ten tweede het verdrag in EU-verband om het leefgebied en de soortenrijkdom van vogels en planten te beschermen.

Het estuariumgebied van de Westerschelde bestaat uit platen en geulen (in de Westerschelde) en buitendijks gelegen schorren en slikken (langs de Westerschelde). Platen en slikken zijn niet of nauwelijks begroeid en vallen bij laagwater droog. Schorren liggen hoger, zijn meer begroeid en lopen alleen bij springvloed onder. Zie ook de foto onder het gedicht 'Schelde' in bron 2.

1a (1p) Geef een oorzaak voor de grote soortenrijkdom aan planten en dieren in een estuariumgebied als de Westerschelde.

1b (2p) Beredeneer dat het uitdiepen van de Westerschelde voor de scheepvaart tot een forse afname van het aantal vogels(oorten) in het estuariumgebied zal kunnen leiden.

De Zeeuwse milieufederatie is voorstander van het plan om de Hedwigepolder onder water te laten lopen. Ontpoldering van Hedwige kan zelfs leiden tot een versterking en vergroting van een bestaand Zeeuws natuurgebied.

2 (1p) Welk bestaand natuurgebied is dat?

Veel oudere Zeeuwen die de watersnoodramp hebben meegemaakt, zijn tegen ontpoldering van Hedwige.

3 (1p) Welke Zeeuwse beroepsgroep zal ook veel bezwaren tegen ontpoldering hebben?

De commissie Nijpels stelt dat onteigening van de Hedwigepolder gemakkelijk is omdat er maar één eigenaar is, namelijk een Belgische baggeraar. Aan de Belgische kant wordt de Prosperpolder aangewezen voor ontpoldering.

4a (1p) Vergelijk de gebiedskenmerken van de Hedwigepolder met die van de Prosperpolder. Waarom zou de commissie Nijpels de Hedwigepolder meer geschikt vinden om te ontpolderen dan de Prosperpolder?

Nijpels gaat in zijn adviesrapport, naast het belang van de scheepvaart en de natuur, ook in op het belang van de veiligheid. Gelet op ontwikkelingen op mondiale schaal heeft ontpoldering van de Hedwigepolder volgens hem ook een positief gevolg voor de veiligheid van de inwoners in het Scheldegebied.

4b (2p) Beargumenteer dat de voorgestelde ontpoldering kan leiden tot meer veiligheid voor de inwoners van het Scheldegebied.

Naast de Hedwigepolder stelt de commissie Nijpels nog een ander estuariumgebied in Nederland voor om de natuur te herstellen als compensatie voor het uitdiepen van de vaargeul naar Antwerpen. Dit gebied ligt in het noorden van Nederland.

- 5 (2p) Om welk estuariumgebied gaat het hier? Geef ook aan op welke manier hier natuurherstel kan plaatsvinden.

B Het Z-woord: Zand erover?

Het Scheldegebied en de Antwerpse haven

Gebruik de bronnen bij A en B in het Bronnenboekje.

De topografische kaart van het Scheldegebied (bron 3) geeft ongeveer hetzelfde gebied weer als het satellietbeeld van Google Earth (bron 4).

- 1 (1p) Waaruit blijkt, afgezien van de data op het satellietbeeld, dat Google Earth een recenter beeld geeft?

Uit de bronnen 3 en 4 kan worden afgeleid dat verschillende dokken en havens in dit gebied geen grote open verbinding hebben met de Schelde.

- 2 (1p) Waarom hebben deze dokken/havens geen open verbinding met de zee?

De polders ten zuiden van Kieldrecht (links in bron 3) hebben een ander verkavelingspatroon dan de polders ten noorden van Kieldrecht.

- 3 (3p) Geef de reden voor dit verschil in verkavelingspatroon. Geef ook **twee** aanwijzingen in bron 3 waaruit je deze reden kunt afleiden.

Het Doeldok (bron 5) bleek na aanleg nauwelijks gebruikt te worden.

- 4a (1p) Welk argument kan de actiegroep 'Doel 2020' juist in deze tijd (eind 2008 - begin 2009) gebruiken om uitstel of afstel van de plannen van het havenbedrijf te bepleiten?

Gebruik ook de atlaskaart Eigen Omgeving Rotterdam.

Rotterdam en Antwerpen zijn al jaren in een concurrentiestrijd verwickeld.

- 4b (3p) Welke haven ligt gunstiger als het gaat om uitbreidingsmogelijkheden? Geef twee argumenten voor je keuze waarbij:
- een argument te maken heeft met de bereikbaarheid.
 - een argument te maken heeft met het behoud van woon- en natuurgebieden.

C Georgië en de spanningen in de Kaukasus

Gebruik de bronnen bij C in het Bronnenboekje en de Grote Bosatlas

52e druk: pagina's 116 - 117, 123 en 131 (53e druk: pagina's 128 -129, 141 en 142).

Zuid-Ossetië zal niet zo zeer worden bevochten vanwege economische motieven omdat het tot de periferie van Georgië behoort.

- 1 (2p) Geef twee aanwijzingen op atlaskaarten dat Zuid-Ossetië niet tot het centrum maar tot de periferie van Georgië kan worden gerekend. Schrijf eerst de kaartitels op je antwoordblad en zet er dan de gevraagde aanwijzing achter.
- 2 (3p) In welk deel van Abchazië zal het streven naar onafhankelijkheid van Georgië het grootste zijn als je afgaat op GB52 kaarten 123B en C (GB53: kaarten 141A en B)? Geef twee argumenten voor je keuze.

Zuid-Ossetië wil zich aansluiten bij Noord-Ossetië. Er zijn verschillen en overeenkomsten tussen de bevolkingsgroepen in beide gebieden.

- 3 (2p) Geef een overeenkomst **en** een verschil tussen beide bevolkingsgroepen.

Gebruik in je antwoorden de bronnen en atlaskaarten over Europa Energie en Midden-Oosten Natuurlijke hulpbronnen. Zie GB52 pagina's 73 en 131 (GB53 pagina's 78-79 en 142).

Een mogelijke uitbreiding van de NAVO met Oekraïne en Georgië wordt door Rusland als zeer bedreigend ervaren.

- 4a (3p) Geef daarvoor:
 - een politiekgeografische reden die geldt voor zowel Oekraïne als Georgië.
 - een economisch-geografische reden die alleen geldt voor Oekraïne.
 - een economisch-geografische reden die alleen geldt voor Georgië.

Landen als Polen en Roemenië willen Georgië graag bij de NAVO. Duitsland, Frankrijk, Nederland en andere landen in West-Europa, willen dit juist (nog) niet.

- 4b (1p) Noem een politieke reden waarom Polen en Roemenië vóór het NAVO-lidmaatschap van Georgië zijn.
- 5a (1p) Welke havenstad in Georgië zal aan betekenis verliezen als de nieuwe Turkse route voor aardolie in gebruik wordt genomen?

Rusland zal steeds meer gebruik gaan maken van de nieuwe Turkse route in plaats van doorvoer via de Zwarte Zeehavens. Dit heeft niet alleen te maken met de conflicten tussen Rusland, Oekraïne en Georgië maar ook met een nadeel van de ligging van de Zwarte Zeehavens.

- 5b (1p) Welk nadeel wordt hier bedoeld?

D **Mondiale welvaartsverschillen, inzoomen op de Filipijnen**

Gebruik de bronnen bij D in het Bronnenboekje.

In de wereld is nog steeds sprake van grote welvaartverschillen. Er is in het patroon van welvaartverschillen vanaf 1990 een verschuiving op te merken.

- 1a (1p) Welke kaart op kaartblad 195 (GB52) of kaartblad 213 (GB53) geeft deze verschuiving vanaf 1990 het best weer?
- 1b (2p) Beredeneer dat deze verschuiving van economische groei in de wereld gunstig kan uitpakken voor de economische toekomst van de Filipijnen.

Op één van de atlaskaarten GB52 DE AARDE - Ontwikkelingskenmerken (GB53 DE WERELD - Ontwikkelingskenmerken), zie je dat de richting van de export van de Filipijnen verschilt van die van de omringende landen.

- 2 (2p) Wat is het bedoelde verschil in exportrichting?
Geef de reden voor dit verschil.

De Filipijnen maken al sinds 1967 onderdeel uit van de ASEAN ofwel de Associatie van Zuidoost-Aziatische landen. Deze ASEAN wil steeds meer toe naar een economische gemeenschap die vergelijkbaar is met de EU. De EU is mede opgericht om de concurrentie met andere werelddelen aan te gaan.

Het lidmaatschap van de ASEAN is voor de Filipijnen belangrijk om economisch en politiek te overleven in het eigen werelddeel.

- 3a (2p) Leg dit uit.

Voor de Filipijnen is een ander economisch samenwerkingsverband dan de ASEAN ook van belang. Deze samenwerking kan tot meer handel leiden met ontwikkelingslanden buiten Azië die economisch in opkomst zijn.

- 3b (2p) Welk samenwerkingsverband wordt hier bedoeld?
Geef een voorbeeld van een economisch snel groeiend ontwikkelingsland buiten Azië dat deel uitmaakt van dit samenwerkingsverband.

Bekijk bron 1 in het bronnenboekje.

De welvaartsverschillen in de wereld kunnen door arbeidsmigratie beïnvloed worden, bijvoorbeeld door het overmaken van geld van de arbeidsmigranten naar het land van herkomst.

- 4a (3p) Geef drie redenen voor het hoge aandeel van overmakingen in het bnp van de landen in de top tien.

In de top tien staan, naast de Filipijnen, twee andere minder welvarende landen die hun hoge positie vooral te danken hebben aan hun relatieve ligging.

- 4b (2p) Welke twee landen zijn dat en welke rol speelt hun relatieve ligging daarbij?

E Platentektoniek in Zuid-Amerika, Afrika en de Atlantische Oceaan

Gebruik de bronnen bij E in het Bronnenboekje.

Uit bron 1 valt af te leiden dat de lithosfeer over het onderliggende vloeibare hete gesteente beweegt.

- 1 (1p) Hoe wordt de aandrijvende kracht achter deze plaatbewegingen genoemd?

Aan de westkust van Zuid-Amerika vindt subductie plaats van de Nazcaplaat.

- 2 (2p) Leg uit waardoor daar juist de Nazcaplaat onderduikt.

Het vulkanisme bij de actieve continentrand verschilt van het vulkanisme bij de hotspot.

- 3 (2p) Neem onderstaand schema over op je antwoordblad en vul de volgende vier woorden op de juiste plekken in: effusief (uitvloeiend), stratovulkaan, schildvulkaan, explosief.

	actieve continentrand	hotspot
eruptietype		
vulkaanvorm		

- 4 (1p) Met welke term wordt de techniek aangeduid waarmee de ‘streepjescode’ aan de onderzijde van de afbeelding is verkregen?

Hotspots, zoals afgebeeld in bron 1, veroorzaken vaak een rij van vulkanische eilanden. De jonge vulkanische eilanden zijn vaak bergachtig, terwijl de oudere eilanden veel vlakker zijn.

- 5 (2p) Geef twee oorzaken voor deze verschillen in reliëf tussen de eilanden in de vulkanenrij.

De uitgedoofde vulkanen op de oceaانبodem die zijn ontstaan als gevolg van hotspot-vulkanisme kunnen miljoenen jaren in vrijwel dezelfde vorm blijven bestaan als ze eenmaal onder de zeespiegel zijn verdwenen.

- 6 (1p) Wat is er de oorzaak van dat deze uitgedoofde vulkanen zolang kunnen bestaan als ze onder de zeespiegel zijn verdwenen?

- 7 (2p) Leg uit dat uit de ligging van de rij van vulkanen en eilanden die gevormd zijn door een hotspot de bewegingsrichting van een tektonische plaat in het verleden is af te leiden.

Uit bron 1 valt op te maken dat er in Afrika ook sprake is van vulkanisme.

- 8 (3p) Leg uit hoe dit vulkanisme is ontstaan.

Verantwoording

© 2009 Stichting Aardrijkskunde Olympiade Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Evelien Herps, Hans Maas, Harrie Mennen, Henk Post, Bert van Wanrooij, Rob Adriaens

Advies: Arij Eijsberg, Alienke Jansen, Maarten Kimmel, Thomas de Leeuw
Ruud van Roon, Lieuwe Veerman

Eindredactie: Bruno van Erp Taalman Kip en Lody Smeets

Vormgeving omslag: Studio Oude Vrielink bv

Vormgeving binnenwerk: Arjen Boxem, Rita Kleise

De Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2009 wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- C.M. Kan-Instituut voor onderwijs in Geografie en Planologie en Internationale Ontwikkelingsstudies, FMG-UvA
- Cito, Instituut voor Toetsontwikkeling
- Educatieve Hogeschool van Amsterdam
- Faculteit Aard- en Levenswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam
- Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen
- Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht
- Fontys Lerarenopleiding Tilburg
- Hogeschool Utrecht, Archimedes Lerarenopleiding
- Hogeschool Rotterdam
- KNAG, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
- Radboud Universiteit Nijmegen
- Saxion, Hogescholen, Deventer en Enschede
- SLO, Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling
- Topografische Dienst
- Transparencies to Educate
- Uitgeverij Malmberg
- Uitgeverij ThiemeMeulenhoff
- Unie van Waterschappen
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties